

Tea Sernelj

Položaj gejev in lezbijk v letih 1930–2001 na Kitajskem

Abstract

The Position of Gays and Lesbians Between 1939 and 2001 in China

The traditional Chinese society fostered positive affinity towards homo-erotic relationships, and in some parts of China even legal support until the 19th century. With the intrusion of the Western system of thought occurred a drastic turn came about, and this led to the criminalization and medicalization of homosexuality. The article deals with the socio-political process that led to the stigmatization of homosexuality, and with the consequences suffered by Chinese gays and lesbians. Their unenviable position improved in 1997 when the Communist Party of China decriminalized homosexuality, and in 2001 with its demedicalization, which was achieved by the Chinese gays and lesbians community, with the support of the academia.

Keywords: China, homosexuality, Chinese gays and lesbians

Tea Sernelj is a Phd Candidate on the Department of Asian and African Studies at Faculty of Arts, University of Ljubljana. (tea.sernelj@gmail.com)

Povzetek

Kitajska tradicionalna družba je do 19. stoletja gojila pozitivno afiniteto do istospolne usmerjenosti in jo v nekaterih delih Kitajske celo pravno podpirala. Z vdorom zahodnih miselnih sistemov pa je tudi na tem področju nastal drastičen preobrat, ki je privedel do kriminalizacije in medikalizacije istospolnosti. Pričujoči članek obravnava družbenopolitični proces, ki je privedel do stigmatizacije istospolnosti in posledice, ki jih je pretrpela skupnost LGBT v drugi polovici 20. stoletja na Kitajskem. Ta nezavidljivi položaj se je spremenil šele leta 1997, ko je Komunistična partija Kitajske istospolno usmerjenost dekriminalizirala, in pozneje leta 2001, ko je kitajska LGBT skupnost s podporo kitajskih akademikov dosegla demedikalizacijo istospolne usmerjenosti.

Ključne besede: Kitajska, LGBT, istospolna usmerjenost, kitajski geji in lezbijke

Tea Sernelj je doktorska študentka na Oddelku za azijske in afriške študije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. (tea.sernelj@gmail.com)

Zgodovinsko ozadje

Med kolonizacijo, ki je v glavnem potekala v 19. stoletju, so na Kitajsko med drugim prodrli tudi zahodni koncepti individualizacije, demokracije, filozofije, pa tudi seksologije. Tako je leta 1931 Kitajsko obiskal tudi nemški seksolog Magnus Hirschfeld (1868–1935), ki je kitajskim študentom in (maloštevilnim) študentkam predaval seksologijo. V kitajščino so prevajali dela Ellisa Havelocka, Iwana Blocha, Richarda Kraft-Ebinga, Sigmunda Freuda in Edwarda Carpenterja (Chou, 2000: 45).

Kitajski intelektualci so se takrat prvič soočili s problemom prevajanja zahodnega tipa diskurza o istospolnosti ter istospolne erotike (in s problemom same terminologije), kajti kot kažejo številni zgodovinski in literarni viri, je bila istospolna seksualnost tradicionalno enakovredna (in pogosto celo privilegirana) oblika medsebojnega odnosa (prim. Sernelj, 2008: 22–35). Šele v tem obdobju je postala istospolna usmerjenost deviantno obnašanje in mentalna bolezen, medtem ko se je heteroseksualnost poslej postopno uveljavila kot splošna norma »zdrave« seksualnosti.

Kitajski diskurz o istospolnosti se je moral najprej soočiti s problemom prevajanja zahodnega koncepta istospolnosti oziroma s problemom njegove predstavitve kitajski javnosti. V ta namen je bila ustvarjena vrsta neologizmov s sorodnim pomenom (*tongxingai* 同姓爱, *tongxinlian* 同姓恋, *tongxing lian'ai* 同姓恋爱), ki jih lahko v grobem vse prevedemo z indoevropsko frazo »istospolna ljubezen«. Ta neologizem je nastal kot definicija, s katero so kitajski pisci tistega časa koncept istospolne ljubezni oddvojili od koncepta »ljubezni med moškim in žensko« (*nannü zhi lian'ai* 男女之恋爱) oziroma od koncepta »ljubezni« (*lian'ai* 恋爱 oz. *aiping* 爱情) kot take. Pri tem je pomembno opozoriti, da je bil že sam zahodni koncept ljubezni za Kitajsko v tistem času nekaj novega in neznanega, saj je kitajska tradicija dotlej poznala samo koncept qing 情, v katerem gre za čustvo vzajemne privlačnosti in bližine ne glede na spol (Sang, 2003: 101).

Kot v zahodni tradiciji, ki je bila tukaj osrednje merilo vrednotenja, so kitajski intelektualci tistega časa privlačnost med nasprotnima spoloma jemali kot glavno oz. obvezno obliko romantične in seksualne privlačnosti in tako postavili vse druge znane oblike ljubezenskih razmerij¹ v obrobni položaj. Debate o romantični, strastni, svobodni, ljubezni – tako med partnerji istega kot tudi med onimi različnega spola – so za kitajske intelektualce v obdobju prve Republike in še posebej v četrto-majskem gibanju (1919–1925; glej v nadaljevanju) pomenile ugovor konfucijanski morali in tradicionalnemu vzorcu aranžiranih porok (ki so *a priori* vključevale možnost poligamije). Istospolnost so hoteli prevesti s *tonxing xingyu* (同姓性欲), ki dobesedno pomeni istospolna erotična želja, vendar je izraz obsegal zgolj seksualnost v istospolnem odnosu in temu so nasprotovali. Po dolgih razpravah so se vendarle odločili za prevod s pozitivno konotacijo, in sicer *tongxing lian'ai* (同姓恋爱), ki dobesedno pomeni ljubezenska povezanost med partnerji istega spola.

Obdobje meščanske republike (1912–1949) je bilo zaznamovano z močnim nacionalizmom. V diskurzu individualizma v četrto-majskem gibanju je bila poleg iskanja osebne sreče izjemno pomembna tudi graditev naroda. Svobodna ljubezen (svobodna izbira partnerja oz. partnerke) in spolna enakost so zasedli poglobitveno mesto. V takem kontekstu so kitajski intelektualci začeli gledati odnos med moderno seksualnostjo in modernim narodom (Chou, 2000: 43–44).

Glavna učenjaka in reformista, Liang Qichao 梁启超 in Kang Youwei 康有为,² sta pod

¹ Sorodstvo, prijateljstvo in t. i. »nenormalne« oblike ljubezenskih razmerij, ki so po tradicionalnem prepričanju različne manifestacije čustva qing.

² Kang Youwei je prvi reinterpreteral Konfucija in napadel celoten konfucijanski nauk, predvsem razredno družbo in sistem obnašanja glede na družbeni položaj posameznika. Sicer pa je podal utopično teorijo egalitarnosti, kjer naj bi imele ženske enakopraven status z moškimi, lastnina, država in družina bi

vplivom družbenega darvinizma šibkost in nazadovanje naroda pripisovala fiziološki pomanjkljivosti prebivalstva, ki se odraža v šibkih telesih in slabem znanju o seksualnosti. Kitajski reformisti tistega časa so se zavzemali za popularizacijo tovrstnih informacij. Med drugim so zapisali: »Če hočemo, da bo naša dežela postala močna, moramo najprej okrepiti narod; če hočemo okrepiti narod, moramo najprej izboljšati izobrazbo o seksualnosti.« (Wang (1939) v Chou, 2003: 44)

V kontekstu nacionalizma je seksualnost nenadoma postala nadvse pomemben in aktualen koncept: »Če se ne kroti seksualne želje, seksualni organi oslabijo; to pa prizadene fizično moč naših sinov in vnukov in ne nazadnje vodi k izginotju našega naroda.« (Chen (1979) v Chou, 2003: 45)

V različnih novih intelektualnih časopisih in revijah, ki so se osredinjali na modernost in novo Kitajsko, je bilo zaslediti dolge razprave o seksualnosti, še zlasti o masturbaciji in spolnih boleznih, o katerih so menili, da slabijo telesa naroda. Hkrati so se začeli zavzemati za enakopraven položaj žensk. Nastalo je feministično gibanje, vendar so nekatere frakcije v njem zastopale boj za enakopraven družbeni položaj žensk s stališča, da šibke (izobrazba, delovno mesto ...) ženske rojevajo šibke otroke in s tem ustvarjajo šibek narod. Nova uporaba izraza za žensko (*nüxing* 女性) se ni nanašala na neodvisno žensko, ampak je šlo samo za patriarhalni poziv h graditvi naroda moderne Kitajske. Liang Qichao je pozival k emancipaciji žensk zato, da bi »okrepile narod«, ker brez zdravih žensk ne more biti zdravih otrok/naroda (Dikotter (1995) v Chou, 2003: 45).

Novi pomen, ki so ga reformatorji pripisali seksualnosti, je bil v glavnem posledica neomajne vere v zahodno znanost, ki naj bi Kitajsko rešila zaostalosti pred preostalim svetom in prepričanje, da je kitajska kultura bolna. Tako je bil ta koncept uveden tudi na Kitajskem. Biološki determinizem in zahodna znanost sta zamenjala kozmološki koncept yina in yanga. Človeška telesa so namesto holistične povezanosti med naravo in človekom postala izključno biološki mehanizmi, skozi katere je hierarhična spolna razlika postala naturalizirana in biologizirana. Diskurz o »naravi« in »znanosti« je vplival na to, da so upravičili takšno spolno hierarhijo – pasivne ženske so videli kot prirojeno dopolnilo aktivnemu moškemu. Takole utemeljuje Frank Dikotter:

Družbene vloge žensk in moških so tako postale trdno zasnovane v biologiji: spolna hierarhija je bila prikazana kot »resnična« in »progresivna«. Namesto o družbenih dolžnostih mater, sester, vdov ali sirot so razglabljali o anatomske funkciji maternice, fizioloških vplivih menstruacije, naravi spolne želje do nasprotnega spola itd. Biološke razlike med moškim in žensko, ki so redko prevzemale primarno funkcijo v času cesarske Kitajske, so postale bistvene. (Dikotter, 1995: 20)

V neprecedenčnem prizadevanju za »osvoboditev« žensk iz tiranije konfucijanizma in patriarhalnega zatiranja so ženska telesa postala domena javnosti kot kulturni simbol kitajske modernosti. Pretresljiva je izjava komisarja za javne zadeve v eni izmed kitajskih provinc, ki pravi:

Ženske v naši provinci so se vedno sramovale svojih prsi in so si jih zaradi tega povezovala in jih skrivale. Ta tisočletna navada mora biti odpravljena, sicer se fizična kondicija naših ljudi ne bo nikdar izboljšala. Ženske so matere vseh kitajskih državljanov. Njihova naravna dolžnost je, da dojijo (naše ljudi). Zato so ženske prsi resnično osnova državnega razvoja. Če so povezane, se bodo postopoma izsušile in tako proizvajale manj mleka, posledica tega

izginile, tehnološke izboljšave pa bi vodila država po zakonih (Benulič, 2003: 50).

pa bo stagnacija zdravja naših ljudi. Zato je od zdaj naprej povezovanje prsi prepovedano. Posebno pozornost bomo namenjali doječim materam. Upravni sodniki v vseh okrožjih naj mi redno poročajo! (v Chou, 2000: 50)

Ženske prsi so zavoljo graditve »močnega naroda« postale objekt javnosti in političnega nadzora. Poleg tega so v okviru heteroseksističnega diskurza opredelili ženske prsi kot izum narave, da spolno privlači moške (Chou, 2000: 46).

Retoriki moderne Kitajske so si sicer prizadevali za spolno enakost in liberalizacijo žensk, vendar so to nekateri počeli v ozkem okviru patriotizma. Ženska telesa so bila na novo izumljena in heteroseksualizirana. Moškocentrična heteroseksualna želja, ki se kaže v bolšcanju v ženska telesa, je postala trden temelj zagovarjanja želje po nasprotnem spolu. Heteroseksualnost je kot oblika erotične želje, neodvisna od volje po reprodukciji, postala norma, medtem ko so istospolnost opredelili kot bolezen in jo tako medikalizirali (Chou, 2000: 51).

Pri medikalizaciji istospolnosti je bilo ključnega pomena množično prevajanje modernih zahodnih tekstov o seksualnosti, katerih avtorji so bili izključno moškega spola. Istospolnost so zdaj dojemali kot psihično motnjo in psihoseksualno bistvo, ki je zahtevalo specifično zdravniško – psihološko zdravljenje. Gui Zhiliang 桂质良, znana kitajska ginekologinja iz 30. in 40. let 20. stoletja je izjavila, da je erotična privlačnost med ljudmi istega spola nekakšna vmesna in pripravljalna faza, ki vodi k heteroseksualnosti, ki je nujna za vse ljudi. Menila je, da lahko večina ljudi to fazo preseže, vendar pa se lahko manjšina na tej točki ustavi oz. se celo vanjo »pogrezne«.

Kitajski seksologi in psihologi so istospolno erotično usmerjenost (*tongxinglian* 同性恋) začeli obravnavati bodisi kot vrsto bolezenskega stanja (*bingtai* 病态) bodisi kot vrsto abnormalnosti (*biantai* 变态).

Istospolnost se je primarno sprejemala kot slaba navada in nenavadno obnašanje in ne toliko kot bistven del osebnosti. Istospolne ljubezenske prakse so bile videne bolj v kontekstu neproduktivnega seksa, ne pa v kontekstu drugačne spolne usmerjenosti.

Vendar je bil proces pozahodenja le delni projekt; opažanja na Kitajskem živečih tujcev nam namreč dokumentirajo neprekinjen obstoj erotičnih aktivnosti med partnerji istega spola tudi sredi razpada in kaosa, ki ga je izkusila kitajska družba na pragu 20. stoletja (Chou, 2000: 49).

Sir Edmund Backhouse (1873–1944) je bil verjetno prvi gej, ki se javno razkril na Kitajskem, ko je leta 1898 začel delati na britanskem veleposlaništvu v Peking, kjer je živel do smrti. Dokumentiral je različne vidike takratnega življenja, med drugim tudi svoje obiske v moških bordelih in različne homoseksualne izkušnje s kitajskimi moškimi.

Tudi Šanghaj je bil aktivno gejevsko prizorišče, kjer so bili moški prostitutni na voljo v barih, bordelih in kopališčih. Napačno bi bilo misliti, da so bila prizorišča istospolnih seksualnih praks ločena od heteroseksualnih. Istospolnost je bila preprosto samo druga možnost za seksualnega potrošnika (Brady (1995) v Chou, 2000: 50).

Kljub drastičnim preobratom v družbeni in politični teoriji je praksa dopuščala prostor vsakdanjemu prakticiranju seksualnosti, ki je imelo svoje trdne korenine v tradiciji, katerih ni bilo mogoče v tako kratkem času pretrgati. Tako je bilo do leta 1949, ko je na oblast prišla komunistična vlada z Mao Zedongom na čelu.

Istospolna usmerjenost in Komunistična stranka Kitajske

Komunistična vlada je na področju seksualnosti uvedla strog puritanizem. Vplivi zahodnih kapitalistov so pomenili kvarjenje kitajske kulture in »seksualna podivjanost« v velikih mestih je bila rezultat tega »kapitalističnega onesnaženja«. Med kulturno revolucijo (1966–1976) je bil najmanjši namig na seksualni interes označen za buržoazno korupcijo in protirevolucionarnost

(Chou, 2000: 128).

Tradicionalno dojemanje spolnosti kot sestavnega dela vsakdanjega življenja in tradicionalna tolerantnost do istospolnosti sta dokončno propadla. Zapirali so bordele in kopaljšča za isto- in heteroseksualne obiskovalce. Istospolna usmerjenost je bila označena kot pokvarjenost Zahoda (oz. kot stranski učinek kapitalizma) in zapuščine tradicionalne Kitajske. Vse, kar je bilo tradicionalno, je bilo treba uničiti, ker naj bi zaviralo prehod v »novi svet«. Zato so bile vse tovrstne prakse označene kot huliganstvo *liumang* (流氓), istospolna erotična usmerjenost pa je že dve leti po ustanovitvi Ljudske republike Kitajske (1949) pristala na uradnem seznamu duševnih bolezni, ki jih je bilo treba prisilno zdraviti (ibid).

Med kulturno revolucijo je bilo na tisoče gejev in lezbijk javno sramočenih, mučenih, pregnanih na podeželje, poslanih v delovna prevzgojna taborišča, kjer so jih »zdravili« z elektrošoki. Družbena tolerantnost do istospolnosti je zaradi tega drastično upadla.

Kitajska je od leta 1950 do leta 1970 prestala zelo zaprto in »protizahodno« obdobje, v kateri je dobesedno prekinila večino stikov z Zahodom, kar je kitajskim lezbijkam in gejem posledično onemogočalo pridobitev dostopa do podatkov in informacij o gejevskih in lezbičnih gibanjih drugod po svetu. Četudi so kdaj priložnostno poročali o gejevsko-lezbičnem gibanju na Zahodu, so mediji objavili samo fotografijo transseksualca, da bi s tem »dokazali promiskuiteto in perversnost istospolnosti« (Sang, 2003: 154).

Sele ob koncu sedemdesetih let, v času t. i. liberalizacije, je pod vodstvom Deng Xiaopinga 邓小平 nastal preobrat. Že po padcu Maotovega režima so vodilni vladni organi v razvoju Kitajske ubrali drugačno strategijo. Strategija ekonomskega in političnega razvoja je poslej znova potekala v smeri prevzemanja zahodne tehnologije in hkratnega ohranjanja esence lastne kulture. S sprejemanjem zahodne tehnologije pa je seveda prišlo tudi do sprejemanja zahodne kulture. Če se je Kitajska hotela odpreti svetu in z njim enakovredno trgovati, je bila prisiljena sprejeti določena pravila igre, med katera spada tudi spoštovanje človekovih pravic, ki pa na področju gejevskih in lezbičnih pravic pravzaprav niso ugledale luči sveta vse do leta 1995, ko je bil v Pekingu četrti svetovni ženski kongres.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so na Kitajskem postopoma začeli izhajati članki o istospolni erotični usmerjenosti. Ti so večinoma prihajali izpod peresa seksologov, psihologov in sociologov, ki so skupaj z geji, lezbijkami in aktivisti za boj proti aidsu odpirali problematiko istospolno usmerjenih v medijskem prostoru, kar je posledično pripeljalo do dekriminalizacije gejev in lezbijk leta 1997 ter demedikalizacije³ leta 2001.

Položaj kitajskih gejev in lezbijk v letih 1980–1997 (dekriminalizacija istospolne usmerjenosti)

Od začetka odpiranja Kitajske leta 1978 je potekal ekonomski razvoj vzporedno z vrsto kulturnih imperializmov, prek katerih so zahodne ideje in proizvodi postopoma postali ikona nove generacije. Frantz Fanon imenuje tovrstne učinke »kolonialni efekt«, po katerem kolonizirani za ceno lokalne, prvotne kulture in njenih vrednot goji željo po posnemanju kulture in življenjskega stila kolonizatorja (Fanon, 1967: 83–109).

Za kitajske geje in lezbijke sta prevzem in propaganda zahodnega koncepta romantične in strastne ljubezni znotraj zakona drastično zožila prostor v družbi in povzročila hudo trpljenje.

Zakonska zveza v tradicionalni kitajski družbi ni pomenila poroke med dvema posamezni-

³ Izraz demedikalizacija se nanaša na izbris istospolne usmerjenosti z uradnega medicinskega seznama bolezni na Kitajskem, kar je seveda povezano s prepovedjo ukrepov »zdravljenja« (tako farmakološkega kot tudi fiziološkega) istospolno usmerjenih oseb.

koma, temveč poroko dveh družin oz. dveh sorodstev, ki je bila vnaprej dogovorjena. Bila je ekonomska, moralna in politična institucija, ki je bila gibalno družbenega nadzora in discipliniranje preživetja vsake družine (Chou, 2000: 105).

V postmaoističnem obdobju poroka večinoma ni bila več v domeni družinskega klana, temveč posameznikov, katerih izbira življenjskega partnerja/partnerke je bila pogojena z ljubeznijo in strastjo, kar pa ni zmanjšalo družinskega pritiska glede poroke. Vseeno je bila reprodukcija na prvem mestu, kajti dokler ni bilo potomca, družini nista bili pomirjeni. Ko je bilo temu zadoščeno, so geji uživali precej več svobode kot lezbijke, ker so bili pač moški. Lezbijka Xiaosheng to takole argumentira: »Potem ko gej oplodi svojo ženo, so njegove dolžnosti v glavnem opravljene in zato je bolj ali manj svoboden. Za žensko pa poroka pomeni, da postane gospodinja, žena in mati, kar pomeni, da postane izkoriščana delavka, ki se dosmrtno žrtvuje za svoje otroke oziroma udomačena negovalka.« (Chou, 2000: 104)

Poleg tega so moški lažje začeli ločitveni postopek kot ženske, ki so po zakonu iz leta 1950 potrebovale goro potrdil, od odobritve vodje delovne enote do potrdil oziroma priporočil sodelavcev, sosedov, staršev in celega sorodstva, ti pa so ponavadi oteževali celoten postopek. Veliko lezbijk, ki niso hotele spolno občevati s svojimi možmi in so se hotele ločiti, je bilo posiljenih, in sicer pogosto tega niso počeli samo njihovi možje, temveč še drugi moški predstavniki možvega družinskega klana (Les+, 2007: 16).

Leta 1980 se je zakon o ločitvenem postopku spremenil, in sicer je bilo mogoče prekiniti zakonsko zvezo na podlagi odsotnosti ljubezni, kar je za številne geje in lezbijke pomenilo veliko olajšanje.

Poroke pa niso pomenile samo odrešitev od pritiska družine, temveč so omogočale tudi pridobitev lastnega (z možem oz. ženo) bivalnega prostora. Ker s samskim stanom ni bilo mogoče pridobiti dovoljenja za samostojno bivališče, se je bilo veliko gejev in lezbijk prisiljenih poročiti; tovrstni zakoni pa so bili seveda kaj kmalu za tem zopet razvezani. Čeprav so morali živeti skupaj z nekdanjim partnerjem/partnerko, je bil to edini način, da so lahko živeli pod lastno streho in so imeli več seksualne svobode. (Tukaj je treba znova opozoriti, da so imeli geji – zaradi zgoraj omenjenih razlogov – pri tem veliko prednost pred lezbijkami).

Poleg tega so bila bivanjska poslopja urejena tako, da so bili sosedje pogosto sodelavci delavske enote, kjer je bil eden od obeh zaposlen. Pred vhodi je bil nameščen vratar oz. stražar, ki je bil predstavnik sosedskega komiteja in je nadzoroval prihajanje in odhajanje vseh stanovalcev.

Poleg tovrstnega nadzora je v represivnem družbenem aparatu obstajal tudi zakon, po katerem so lahko istospolno usmerjene državljane in državljanke tudi pravno preganjali.

Geje in lezbijke so pogosto preganjali po 160. členu Kazenskega zakonika, ki se je glasil »Kršitev javnega reda«. V skladu s tem členom so lahko organi državne represije zaprli in obsodili vse ljudi, ki so se vedli »huligansko«. Vprašanje o tem, kaj naj bi tovrstno vedenje pomenilo, je bilo seveda prepuščeno subjektivni presoji in interpretaciji policije in sodišča, brez kakršnih koli objektivnih referenc (Chou, 2000: 108).

Dun Li,⁴ danes eden najbolj znanih odvetnikov na Kitajskem, je v 80. letih prejšnjega stoletja, izjavil: »Čeravno obstaja istospolnost v različnih družbah in kulturah, je – z nekaterimi redkimi izjemami – pri nas obravnavana kot protinaravna in zaničevanja vredna. Škoduje družbenemu redu, napada posameznikovo zasebnost in vodi h kriminalnim dejanjem. Zato morajo biti istospolno usmerjeni sodno kaznovani.« (Chou, 2000: 109)

Ker je bila sodna obravnava in sodba v rokah posameznih sodnih oblastnikov in predvsem, ker ni bilo zakonske opredelitve, kdo in kaj je »istospolno usmerjeni«, je znanih tudi nekaj pozitivnih pravnih sodb. Leta 1990 (v Fujianu) in leta 1991 (v Guangxiju) sta zaprosila za poroko gejevski in lezbični par in sta dobila dovoljenje provincijske vlade (to je mogoče le zato, ker se pri kitajskih imenih pogosto ne ve, ali gre za žensko ali moškega). Žal sta bili obe poroki tako

⁴ Ker sem podatke o njem dobila samo iz angleškega vira, ne morem navesti pismenk njegovega imena in priimka.

po tem, ko se je izvedelo, da sta mož in žena pravzaprav istega spola, spet razveljavljeni. Drugi primer je iz leta 1991, ko se je kitajski urad za javno varnost odločil za opustitev tožbe proti ženskama (lezbijkama) iz province Anhui, ki sta bili obtoženi skupnega bivanja in seksualnega odnosa. Tožil ju je oče ene izmed njiju. Oproščeni sta bili na podlagi »trenutnih okoliščin v naši državi, kjer zakon nima jasnega predpisa o tem, kaj je homoseksualnost in kakšna kazenska odgovornost se na to nanaša« (Chou, 2000: 109).

Ne glede na pomanjkljivost zakona pa je policija še naprej preganjala geje.⁵ Ker so bili parki in javna stranišča edini kraj za srečevanje, jih je policija zlahka nadzorovala. Včasih jih niso odpeljali na zaslišanje na policijsko postajo, temveč so od njih izsilili le denar, ki so ga obdržali zase, geje pa izpustili. Policisti so večinoma zlorabljali svojo družbeno moč in na zaslišanjih izživljali lastne predsodke proti gejem, kar se je odražalo v pretepanju, psihičnem mučenju, poniževanju in neznosnih psihičnih pritiskih obdolžencev, ki nikoli niso vnaprej vedeli, kakšna kazen jih bo doletela.

Pretrsljiva je zgodba o nadlegovanju policije, ki jo je v intervjuju z avtorjem knjige *Tongzhi* razkril Wing Hui⁶, star 47 let:

... edini prostor, kjer sem lahko imel seksualna razmerja z moškimi, je bilo javno stranišče. Nekoč me je ujela policija. Čeravno ni bilo zakona proti homoseksualnim odnosom, so me kaznovali in obsodili huliganstva. Med petdnevnim priporom so me policisti prisilili v seksualni odnos z drugim moškim, ki so ga prav tako ujeli na stranišču. Potem me je neki drugi policist odvedel v majhno sobo, kjer me je slekel do golega, me celega popljuval in na koncu posilil. Naslednjo noč me je isti policist še enkrat posilil. Čeravno niso obvestili moje delovne enote in družine, nisem nikdar več šel na »zbirališče«. Dvakrat po tem sem poskušal narediti samomor. (Chou, 2000: 126)

Veliko gejev je tako ostalo brez službe. Če so policisti obvestili delovno enoto in družino, je postala njegova družbena stigma tako močna, da je zelo veliko gejev naredilo samomor. Drugi način kaznovanja je bila vedenjska terapija na zaprtem oddelku psihiatričnih bolnišnic, kjer so jih »zdravili« z elektrošoki, a o tem bom več spregovorila v naslednjem poglavju, ki govori o demedikalizaciji istospolne usmerjenosti. Zaradi vseh teh okoliščin si geji niso upali povzdigniti glasu in se tej nenehni represiji upreti.

Sredi devetdesetih let je prišlo v državnem vrhu do sprememb pri obravnavanju istospolne usmerjenosti. Od tega, da je imela status nemoralnosti, duševne bolezni, huliganstva, do bolj strpne in razumevajoče politike; od dolgotrajne zaporne kazni, do enega ali dveh tednov zapora; od dveh tednov zapora do treh do petih dni pripora in nazadnje do ustnega opomina, ne da bi obvestili družine in delovne enote (Chou, 2000: 122).

Pomembne pravne spremembe pa so nastale leta 1997. Prvega januarja 1997 so v kazenski sodni postopek vključili načelo »domnevne nedolžnosti« pod klavzulo 12, ki pravi: »Brez kakršne koli sodbe ljudskega sodišča je vsakdo domnevno nedolžen.« (Chou, 2000: 110)

Najpomembnejše pa je bilo, da so iz vseh pravnih knjig izbrisali zakon o huliganstvu. Čeravno se zlorabe še vedno dogajajo, pa policija in sodišča homoseksualcev ne morejo več kazenskopravno preganjati. Poleg tega so črtali tudi klavzulo 301, ki je kriminalizirala »kolektivno zbiranje za nespodobne aktivnosti«. Ta klavzula sicer ni bila uperjena neposredno proti gejem, ker ni natančno določala spola udeleženih in poleg tega se je »kolektivno zbiranje« nanašalo na zbiranje najmanj treh ljudi. Ne glede na to, kako so odtlej ta zakon interpretirali

⁵ Tukaj lezbijk ne omenjam zato, ker se v tistem času niso srečevale na javnih prostorih.

⁶ V uporabljenem viru niso bile navedene pismenke njegovega imena.

posamezni sodniki, ga niso mogli več uporabiti za kazenski pregon dveh odraslih ljudi istega spola, ki se odločita, da bosta imela seksualno razmerje (Chou, 2000: 110).

Procesu dekriminalizacije je sledil veliko zahtevnejši proces demedikalizacije, ki ga obravnavam v nadaljevanju.

Proces demedikalizacije istospolne usmerjenosti od leta 1980 do leta 2001: akademski diskurz

Medtem ko je Zahod v 60. in 70. letih 20. stoletja zaznamoval silne preskoke na področju političnega gibanja gejev in lezbijk ter teoretičnega diskurza o spolnosti, je bil ta čas na Kitajskem na tem področju še vedno obdobje zaprtosti in nedostopnosti do zahodnih vplivov. Z letom 1978 pa je nastopilo obdobje liberalizacije, ki je prineslo pravico do menjave in izbire delovnega mesta, trend odlaganja poroke, manj rigidne pogoje za dodelitev stanovanja, razširjenost migracij med mesti na Kitajskem, večjo strpnost do izražanja seksualnosti v medijskem prostoru in leta 1997 tudi dekriminalizacijo istospolne usmerjenosti, ki je imela pomemben vpliv na graditev identitete kitajskih gejev in lezbijk.

Od leta 1949 so bili zdravniki in psihologi, ki so bili še vedno pod vplivom zgodnje zahodne seksologije in psihoanalitične paradigme medikalizacije in patologizacije istospolne usmerjenosti, soglasni, da je le-to mogoče »ozdraviti«⁷ z elektrošoki in vedenjsko terapijo. Leta 1994 je Kitajska psihiatrična zveza kljub mednarodni konvenciji, po kateri je treba istospolno usmerjenost črtati s seznama duševnih bolezni, znova potrdila obstoječi metodi »zdravljenja«, saj naj bi se izkazali za učinkoviti:

Včasih homoseksualce zdravijo z bolečimi električnimi šoki, ki naj bi zmanjšali njihovo erotično željo. Alternativni pristop k zdravljenju pa so tradicionalna zdravila, ki osebo pripravijo do bruhanja. Kitajski zdravniki še danes hvalijo obe metodi, češ da sta se pri 'zdravljenju homoseksualnosti' izkazali kot zelo učinkoviti. (Kristof, 1990: 7)

Večina glavnih avtoritet na področju medicine, psihologije, seksologije in sociologije se je z medikalizacijo istospolne usmerjenosti strinjala vse do leta 2001. Izdali so nešteto knjig in člankov o istospolni usmerjenosti in se v tem pogledu vsi strinjali, da je istospolna usmerjenost deviantno obnašanje, ki ga je nujno treba »ozdraviti«, saj iz različnih vzrokov ogroža družbeno varnost in moralo. Glavni povod za poplavo razprav o tem je bilo širjenje spolnih bolezni, še zlasti aidsa, ki se je širil tudi med kitajskimi geji. Ti naj bi bili zaradi pregona represivnega aparata državne oblasti obsojeni na promiskuiteto in nezmožnost stalnega partnerstva, kar naj bi bilo pogoj za »varne in zdrave«⁸ spolne odnose.

Pomembno je vedeti, da so akademske razprave o istospolni usmerjenosti v tem času izhajale tako rekoč izključno iz teorije; videli bomo namreč, da so se mnenja nekaterih strokovnjakov po opravljenih empiričnih raziskavah in sodelovanju z geji in lezbijkami drastično spremenila. Pomembno je bilo, da se je tokrat tudi v akademskih krogih prvič zaslil glas samih gejev in lezbijk, ki so govorili iz lastne izkušnje in z zavedanjem neenakopravnosti svojega položaja v družbi. Dejstvo, da so akademiki bolje razumeli in spoznali položaj kitajskih gejev in lezbijk, je v povezavi s skupnim bojem pripeljalo do demedikalizacije istospolne usmerjenosti ter širitve družbenega prostora in družbene zavesti. Hkrati je to novo razumevanje odločilno vplivalo tudi na začetek političnega aktivizma kitajskih lezbijk in gejev.⁷

⁷ Zgodovina političnega aktivizma skupnosti LGBT na Kitajskem ni predmet pričujočega članka, kajti ti

Seksolog Gao Caiqin 高彩芹 je v svoji knjigi z naslovom *Xing yu rensheng* 性于人生 (*Spol in človeško življenje*) leta 1989 zapisal, da je »homoseksualnost duševna motnja, ki se je ne da samonadzorovati in kot taka grozi redu v družbi, spodbija zdravje mladih in uničuje družbeno harmonijo« (Liu, 1991: 34).

Psiholog Gan Lin⁸ je bil leta 1993 gost v radijski oddaji »*Jinye bu shefang!*« 今夜不设防 (*Nocoj se ne branim!*), ki je pozneje postala naslov njegove knjige. Povedal je, da »zdravstvene razloge za homoseksualnost še vedno raziskujejo. Svetoval je, naj se otroke vzgaja v zavesti o pravilni spolni identiteti, kajti le tako je mogoče preprečiti homoseksualnost.« (Liu, 1991: 35)

Leta 1987 je vodilni kitajski forenzični psihiater, dr. Zheng Zhanbei⁹, izjavil, da je: »homoseksualnost uperjena proti družbeni etiki, saj ovira družbeno varnost in škoduje fizičnemu in duševnemu zdravju mladih; zato bi morala biti kriminalizirana« (ibid).

Leta 1993 pa je bila v časopisu *Beijing wanbao* 北京晚报 istospolna usmerjenost označena kot sinonim za umazanijo, grdoto in abnormalnost (ibid: 32).

Eden najbolj priznanih kitajskih sociologov in seksologov, Liu Dalin 刘达临, je v svojih knjigah *Xing ziyou pipan* 性自由批判 (*Kritika svobodne seksualnosti*) iz leta 1988 in *Xing shehuixue* 性社会学 (*Sociologija spola*) iz leta 1989 opredelil istospolno usmerjenost kot »odklon od normalne človeške biološke in psihološke narave«. Zapisal je tudi, da so »življenja homoseksualnih ljudi gnusna, neizobražena in nezmožna ohranjati duševno zdravje ter sodelovati v delovnem procesu« (Liu Dalin, 2004: 35). Tudi on je izjavil, da bi morala družba te ljudi kaznovati. Večina uglednih knjig o duševnem zdravju in patologiji je definirala istospolno usmerjenost kot seksualno in patološko perverzijo (ibid).

Glavna tema akademskih razprav o istospolni usmerjenosti je bila iskanje razlogov zanjo v otroštvu, ki naj bi »normalnega« otroka spremenili v homoseksualca.

Zaradi razširjenosti predsodkov in nerazumevanja in zaradi prevlade zastarelih psihoanalitičnih paradigem ter heteroseksističnega diskurza o istospolni usmerjenosti so kitajski geji in lezbijke izkusili sram, občutek krivde in sovraštvo do sebe. Njihova samopodoba je bila izjemno nizka. Družbeni pritisk na geje in lezbijke je bil tako velik, da jih je veliko samih poiskalo zdravniško pomoč.

Na simpoziju o problemih vrednotenja istospolne usmerjenosti v sodobni Kitajski, ki ga je leta 2007 v Pekingu organizirala kitajska gejevska organizacija Aibai, je o svoji izkušnji procesa t. i. »zdravljenja« pripovedoval gej iz Pekinga, star 33 let:

Po zdravniško pomoč sem se zatekel, ker nisem več zdržal. Hotel sem se spremeniti, ker sem se gnusil samemu sebi. Dvakrat sem že poskušal narediti samomor. »Zdravljenje« je bilo grozljivo boleče. Zaradi elektrošokov imam še danes posledice s koncentracijo. Sama stvar je bila na začetku videti tako, da so mi dali neka zdravila, od katerih mi je bilo strahotno slabo in po njih sem ves čas bruhal. Medtem so mi predvajali pornografske filme, na katerih so spolno občevali moški. Ta terapija je potekala trikrat na teden in ker po treh mesecih ni bilo nič »bolje«, so poskusili z drugo, elektrošoki. Tudi ta ni ničesar spremenila, zato sem vse skupaj opustil. (Gao, 2007)

Boj za demedikalizacijo se je začel z aktivnim sodelovanjem med akademiki, aktivisti za boj

procesi so preveč kompleksni in raznoliki, da bi jih bilo mogoče opisati v okviru prostora, ki je na voljo.

Za podroben opis te zgodovine gl. Sernelj, 2008, zlasti poglavji 5. in 6. (str. 58–88).

⁸ V uporabljenem viru niso bile navedene pismenke.

⁹ V uporabljenem viru niso bile navedene pismenke.

proti aidsu ter geji in lezbijkami. Glavni v vrstah akademikov so bili Li Yinhe 李银河, ena prvih kitajskih sociologinj in danes velika borka za pravice istospolno usmerjenih,¹⁰ ki je doktorirala na univerzi v Pittsburgu (ZDA); zdravnik dr. Zhang Beichuan 张北川 in profesor filozofije, dr. Qiu Renzong 秋仁综.

Li Yinhe je s svojim možem Wang Xiaobojem 王小博 leta 1992 naredila prvo specializirano študijo (intervjuji) o gejih v Pekingu, ki jo je objavila v knjigi *Tamen de shijie 他们的世界 (Njihov svet)*. V njej dokazujeta, da istospolne usmerjenosti ne bi smeli obravnavati niti kot bolezen niti kot perverzijo ali nemoralno vedenje. V njunem obravnavanju vprašanj o vzrokih za istospolno usmerjenost pa je še vedno čutiti prisotnost dihotomije »mi in oni« (heteroseksualci in homoseksualci), kar je v krogih lezbičnih aktivistk naletelo na ostro kritiko. (Li, 1992: 35).

Čeravno je vlada s cenzuro in policijskim nadzorom onemogočala in prepovedovala pozitivni razvoj v prikazovanju istospolne usmerjenosti, saj se je bala, da jo bo tako promovirala, je leta 1998 Li Yinhe vseeno uspelo objaviti knjigo z naslovom *Tongxinglian ya wenhua 同性恋亚文化 (Subkultura istospolne usmerjenosti)*, v kateri sicer še vedno ohrani poglavje o razlogih za istospolno usmerjenost, vendar pa samo delo pomeni korak naprej, ker razpravlja o gejih in lezbijkah kot o družbeni skupini. Obravnava tudi politiko queer in dela Foucaulta (Chou, 2000: 132).

Zhang Beichuan 张北川, profesor na medicinski fakulteti v Qingdaotu (青島), je leta 1994 napisal knjigo z naslovom *Tongxing'ai 同性爱*, kjer je znotraj standardiziranega pojmovanja istospolni usmerjenosti (*tongxinglian 同性恋*), besedo *lian 恋*, ki je takrat veljala za vrsto obsedene ljubezni, zamenjal z besedo *ai 爱*, ki je veljala za vzvišeno ljubezen. S tem je hotel poudariti, da istospolna usmerjenost ni niti bolezen niti nemoralnost:

第一，同性爱不是道德问题，不应歧视，谴责和打击同性恋者。第二，同性爱不是疾病。现代科学已经证实，同性爱是疾病的学说是错误的。

Prvič, istospolna ljubezen ni vprašanje morale. Istospolno usmerjenih se ne sme diskriminirati, obsojati in napadati. Drugič, istospolna ljubezen ni bolezen. To je današnja znanost že potrdila in tisti strokovnjaki, ki menijo, da je bolezen, se motijo. (v Liu, 2004: 42)

Zhang Beichuanova raziskava iz leta 1998, v kateri je intervjuval 422 gejev, je pokazala, da je 12,5 odstotka vprašanih menilo, da so postali geji skozi socializacijo; 30 odstotkov pa, da je homoseksualnost prirojena; 30 odstotkov jih je že poiskalo zdravniško pomoč; 32 odstotkov jih je menilo, da sta bi- in homoseksualnost nenormalni; 28 odstotkov jih je imelo močno željo po samomoru; 10 odstotkov jih je že poskusilo narediti samomor (Liu, 2004: 37).

Marca leta 1998 je Zhang v sodelovanju z drugimi akademiki ustanovil časopis z naslovom *Pengyou 朋友 (Priatelji)*, prvi periodični časopis o istospolni usmerjenosti, ki je bil ustanovljen pod okriljem *Beijing renmin daxue* 北京人民大学 (Ljudske univerze v Pekingu). Zhang je imel stalen stik z več sto geji in lezbijkami, kar ga je spodbudilo, da je postal vnet branilec za njihove pravice. Objava njegovega kontaktnega naslova v tem časopisu je številnim lezbijkam iz provinc, ki sploh niso vedele, da obstajajo tudi druge ženske, ki tako čutijo, omogočila, da so prek njega navezale stik druga z drugo. To je odigralo pomembno vlogo pri povezovanju kitajskih lezbijk.

Oba akademika sta naredila velik premik na področju družbenega položaja kitajskih gejev

¹⁰ Li je leta 2001 poskusila predstaviti predlog o legalizaciji istospolnih porok na državnem ljudskem kongresu, vendar ji ni uspelo, ker je po zakonu treba zbrati podporo 30 delegatov, da predlog sploh pride v obravnavo na kongresu. Isto je poskusila še v letih 2003 in 2006, vendar za zdaj še neuspešno (Li, 1992: 88).

in lezbijk, a vseeno je v njihovih delih prisoten heteroseksističen diskurz. Poleg tega ne smemo prezreti dejstva, da je Zhangovo delo podpirala kitajska vlada predvsem zato, ker je bil aktiven bореc proti okužbi z virusom HIV v državnih in mednarodnih organizacijah. Na tem mestu je treba poudariti tudi, da so bile kitajske lezbijke ravno zaradi kampanje proti aidsu v primerjavi s kitajskimi geji v deprivilegiranim položaju, saj jim nacionalne in mednarodne organizacije niso dodeljevale finančnih sredstev za boj proti aidsu.

He Xiaopei 河小培, ena prvih in glavnih pekinških lezbičnih aktivistk, je takole komentirala delo obeh akademikov:

Na Kitajskem so nekateri strokovnjaki javno objavljali svoje raziskave, ki so jih delali o homoseksualcih. Zhang Beichuan, profesor na medicinski fakulteti v Qingdaotu, je izdal revijo o homoseksualnosti, ki se je imenovala *Prijatelji* (*Pengyoumen* 朋友们). V prvi številki je izšel članek z naslovom *Homoseksualci so tudi ljudje*, ki naj bi govorila v prid homoseksualcem. Enkrat smo s skupaj s tridesetimi prijatelji debatirali o tej reviji. Veliko homoseksualcev je bilo zelo veselih, da imajo končno to revijo, in nekateri so bili zelo hvaležni, da so obravnavani kot človeška bitja. Drugi so menili, da gre za diskriminacijo. Nekateri strokovnjaki so pisali knjige o homoseksualcih, na primer Li Yinhe, ki je napisala knjigo *Njihov svet* (*Tamen de shijie* 他们的世界). Kakorkoli, obravnavati homoseksualce, kot da so »tudi ljudje« in jih imenovati »oni«, heteroseksualce pa »mi«, je diskurz heteroseksualne hegemonične kulture. (Chou, 2000: 9)

Qiu Renzong 邱仁宗, profesor filozofije, je bil prav tako ključen akademik v kulturnem in družbenem razvoju kitajskih gejev in lezbijk. Od 2. do 4. decembra 1994 je profesor Qiu v imenu Akademije za družbene znanosti Kitajske organiziral prvi javni simpozij o gejih in lezbijkah na Kitajskem. Na njem je sodelovalo 50 akademikov in lezbijk ter gejev. Na koncu simpozija so objavili manifest *Mnenja in predlogi glede aidsa in homoseksualnosti*, ki je poudarjal »normalnost« istospolne ljubezni in družbene krivice, ki jo povzroča diskriminacija gejev in lezbijk (Chou, 2000: 132).

V intervjuju, ki ga je s profesorjem Quijem naredil Chou leto dni pozneje, je prof. Qiu zanimivo utemeljil nesmisel diskriminacije istospolno usmerjenih oseb na Kitajskem:

Trenutno je Kitajska soočena z velikanskimi problemi glede nadzora reprodukcije. Ljubezen med istospolnimi partnerji je zelo učinkovita, naravna metoda nadzorovanja čezmerne rasti populacije. Nečloveško je, da se geje in lezbijke sili v poroko. To se čisto konča s človeškimi tragedijami in celo s samomori. Če bi se jih pustilo, da bi ostali samski, bi bila to najbolj naravna rešitev zanje in za vso državo. Politika enega otroka je uperjena proti konfucijanskemu idealu, ki nam narekuje, naj produciramo čim več moških potomcev, da bi se ohranila moška družinska linija. Zakaj torej sploh še povezujemo seksualnost z reprodukcijo?

Wan Yanhai 万延海, aktivist v boju proti aidsu, ustanovitelj prvega AIDS SOS telefona, voditelj prve raziskave o razširjenosti aidsa med geji, ustanovitelj skupine za promocijo zdravja za geje in organizator kampanje za izobraževanje o nevarnosti in preventivi pred aidsom, se je s svojo ekipo ves čas boril za demedikalizacijo istospolne usmerjenosti. Ker je imel močno

zaledje ministrstva za zdravje, je lahko posredno vplival na najvišje vladne organe.¹¹

»Velik vladni skok naprej« na poti k demedikalizaciji se je zgodil 30. maja 1998, ko je *Renmin ribao* 人民日报 (*Ljudski dnevnik*), uradni časopis komunistične stranke, na tretji strani objavil članek z naslovom *Nemčija je sprejela zakon, ki odpravlja vse nepravilne zakone nacističnega sodišča v korist žrtev*, v katerem navaja, da je Hitler po prevzemu oblasti leta 1933, namesto da bi utrdil naci-fašistični režim, sprožil kruta merila za zatiranje vseh protihitlerskih elementov in drugih ljudi, vključno z istospolno usmerjenost. To je bil ključen razlog za to, da je kitajska komunistična stranka odobrila pozitivna poročila o istospolni usmerjenosti (prim. Chou, 2000:133). Morda zato ni naključje, da je ravno 20. aprila 2001 (obletnica Hitlerjevega rojstva) kitajska psihiatrična zveza istospolno usmerjenost umaknila s seznama duševnih bolezni, saj si komunistična stranka ni mogla privoščiti, da bi njena stališča ali ukrepe primerjali z ukrepi nacističnega 3. rajha.

Zal pa je črtanje s seznama duševnih bolezni pravzaprav pomenilo le deklasifikacijo iz duševne motnje v nekakšno »krizo identitete« in še vedno pomeni družbeni problem. Vlada je sicer demedikalizacijo podprla, vendar je izrecno poudarila, da istospolne usmerjenosti ne podpira. Tudi nekateri vplivni akademiki še vedno aktivno podpirajo diskriminacijo gejev in lezbijk s tem, da v svojih strokovnih delih istospolno usmerjenost še vedno prezentirajo kot psihično bolezen in perverzijo. Eden teh je tudi prej omenjeni sociolog Liu Dalin, ki svoj odnos do istospolne usmerjenosti opiše takole:

但是，世界上的事情总有，对有些人来说，他们的性对象不是异性而是同性，不是人而是物，或不是活人而是死人。他们的性活动方式不是通常的拥抱，接吻，爱抚，性交，而是采取一些怪异的方法。对于这种现象，可统称为非常态性行为。

Ampak, na svetu obstaja marsikaj. Za nekatere ljudi velja, da objekt njihove erotične želje ni oseba nasprotnega, temveč oseba istega spola. Za druge zopet ta objekt ni človek, temveč žival. In za nekatere to ni živ človek, temveč mrtvec. Njihova spolna aktivnost ni normalno objemanje, poljubljanje in ljubezenski akt, ampak privzemajo neke bizarne, groteskne metode. Ta fenomen lahko na splošno označimo kot perverzno spolno vedenje. (Liu, 2007: 351)

Torej, z drugimi besedami, Liu istospolno usmerjenost enači s sodomijo in nekrofilijo.¹²

Sklep

Razprava o priznavanju istospolnih seksualnih praks se je torej na Kitajskem v veliki meri odvijala na precej čuden način, zlasti ko je šlo za individualistično kritiko vprašanja istospolne

¹¹ Wan je z vztrajnim prizadevanjem dosegel, da je kitajska vlada resno vzela problem aidsa, saj je bilo po podatkih iz leta 1995 obolelih več kot milijon ljudi. Prav zato mu je bilo omogočeno delovati na področju izobraževanja in promoviranja preventive. S tem si je zagotovil pozornost in moč besede, kar je odigralo pomembno vlogo pri demedikalizaciji.

¹² Skrb zbujajoče je, da so knjigo s takšno kategorizacijo istospolne usmerjenosti sploh objavili. Glede na to, da je pretežna vsebina knjige posvečena zgodovini spola na Kitajskem, se poraja vprašanje, kdo so bili njeni recenzenti. Še bolj čudno pa je, da je bila izdana v Šanghaju, kjer ima gejevska in lezbična »scena« najdaljšo zgodovino javnih aktivnosti na Kitajskem. Poleg tega je Liu leta 2004 izdal dve knjigi z isto vsebino, a ju je drugače naslovil. Eno je izdal v Pekingu pod naslovom *Raziskava o homoseksualnosti na Kitajskem*, drugo pa v Taibeju (Tajvan) pod naslovom *Kulturna zgodovina spola na Kitajskem*.

usmerjenosti in identitete. Seveda pri tem ne moremo mimo dejstva, da so akademiki podaljšana roka državne in politične oblasti, da soustvarjajo in reproducirajo ideologije, ki so idejno in aksiološko vezivo vsake »urejene družbe«. Toliko pomembnejšo vlogo so pri tem igrali posamezniki in posameznice, ki so se poskušali vprašanju istospolnih seksualnih praks in vprašanju družbenega položaja lezbijk in gejev približati z vidika, ki poskuša preseči to politično pogojeno povezavo med znanjem in oblastjo.¹³ Številni med njimi so pri tem postavili na kocko svojo kariero in svojo »moralno-politično neoporečnost«. Njihovo delo ocenjujem kot izjemno pogumno; v njem ne vidim zgolj sive teorije, temveč ga dojemam kot plod resnične človeške integritete. Četudi je pri tem šlo samo za redke posameznike, pa je bil njihov vpliv na določene pozitivne spremembe v položaju kitajskih gejev in lezbijk izjemno pomemben.

Iz intervjujev, ki sem jih v Pekingu poleti leta 2007¹⁴ naredila s pekinškimi lezbijkami, pa je razvidno, da sta bili dekriminilizacija in demedikalizacija šele začetek, ki je sprožil dejanski aktivizem kitajskih gejev in lezbijk.

Največji pritisk danes namreč ni več pravno legalni status istospolne usmerjenosti, temveč problemi, povezani z ožjimi družbenimi skupnostmi, predvsem z družinami.

Literatura

- CHOU, SHAN-WAH (2000): *Tongzhi: Politics of same-eroticism in Chinese societies*. Binghamton, NY: Harrington Park Press.
- DIKÖTTER, FRANK (1995): *Sex, Culture and Modernity in China*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- FANON, FRANTZ (1967): *Black Skin, White Mask*. New York: Grove Press.
- GAO, LIN (2008): 关于同性恋与法律 *Guanyu tongxinglian yu falü (Homoseksualnost in pravo)*. Dostopno na: <http://www.aibai.com> (15. julij 2008).
- KRISTOF, DAN (1990): Curing Homosexuals in China. *San Francisco Chronicle* 31. januar: 7–8.
- LES+ 拉拉新闻关键词 (KLJUČNE BESEDE IZ LEZBIČNIH NOVIC ZA LETO) (2006). (7): 90–91. Beijing.
- LI YINHE in WANG XIAOPO (1992): 他们的世界 *Tamen de shijie (Njihov svet)*. Taiyuan: Shanxi shehui chubanshe.
- LIU DALIN 刘达临 (2004): 中国同性恋研究 *(Raziskava o kitajski homoseksualnosti)*. Beijing: Zhongguo shehui chubanshe.
- LIU DALIN 刘达临 (2007): 中国性文化史 *(Kulturna zgodovina spola na Kitajskem)*. Shanghai: Dongfang chuban zhongxin.
- SANG TZE-LAN D. (2003): *The emerging lesbian – Female Same – Sex Desire in Modern China*. Chicago: The University of Chicago Press.
- SERNELJ, TEA (2008): *Družbeni in politični aktivizem pekinških lezbijk od 1995 do 2007*. Diplomsko naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

¹³ Tukaj velja omeniti predvsem Li Yinhe in Zhang Beichuana.

¹⁴ Glej diplomsko delo: Sernelj, Tea (2008): *Družbeni in politični aktivizem pekinških lezbijk od 1995. do 2007. leta*.